

ОПОРНІ ЗНАННЯ ШКОЛЯРІВ ДЛЯ СПРИЙНЯТТЯ ЛАНДШАФТНОГО ДИЗАЙНУ

Анотація. У статті систематизовано навчальний матеріал для формування опорних знань школярів з основ ландшафтного дизайну та запропоновано алгоритм їх вивчення школярами.

Ключові слова: дизайн, ландшафтний дизайн, дендрологія, декоративні властивості дерев і кущів.

Abstract: The article systematizes the educational material for the formation of basic knowledge of schoolchildren on the basics of landscape design and proposed an algorithm for their study by schoolchildren.

Keywords: design, landscape design, dendrology, decorative properties of trees and shrubs.

Постановка наукової проблеми. У наш час в освіті реалізується особистісно зорієнтована парадигма на основі гуманізації змісту профільного і професійного навчання школярів. Широкі можливості щодо розвитку особистості учня засобами предметно-образного пізнання, невербального мислення, а також естетичного виховання є в дизайн-освіті. Проте процесу формування початкових знань учнів загальноосвітньої школи з основ дизайну на уроках трудового навчання і технологій приділяється недостатньо уваги та він реалізується переважно у гуртковій роботі позашкільних закладів освіти [3]. Один із шляхів усунення цієї суперечності є педагогічне конструювання змісту і структури знань школярів з основ дизайну, в тому числі основ ландшафтного дизайну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми становлення дизайн-освіти висвітлені в результатах досліджень О. Бондара, С. Мигалю, В. Сидоренка та ін. Зміст і структуру знань майбутніх учителів з основ дизайну обґрунтовували Є. Антонович, Л. Оршанський, В. Титаренко та ін. Сутність методологічних аспектів дизайн-освіти та дизайну в системі професійної підготовки майбутніх учителів технологій розкрита в роботах О. Марущак, І. Савчук та ін. Аспекти активізації творчості дизайнера засобами комп'ютерних технологій досліджувалися Т. Габрелем, В. Головачем та ін. Структурування дендрологічних знань для садівників і ландшафтних дизайнерів було предметом дослідження, В. Некрасова, А. Подинец та ін.

Мета і завдання статті полягають у розкритті особливостей відбору опорних знань школярів з основ ландшафтного дизайну та обґрунтування алгоритму їх вивчення школярами.

Виклад основного матеріалу. Питання ландшафтного дизайну цілісно

можливо розкрити шляхом використання системного підходу. Відповідно до принципу системності ландшафтний дизайн є підсистемою архітектурного дизайну, який пов'язаний з проектуванням і створення будівель та споруд (див. рис. 1) [2].

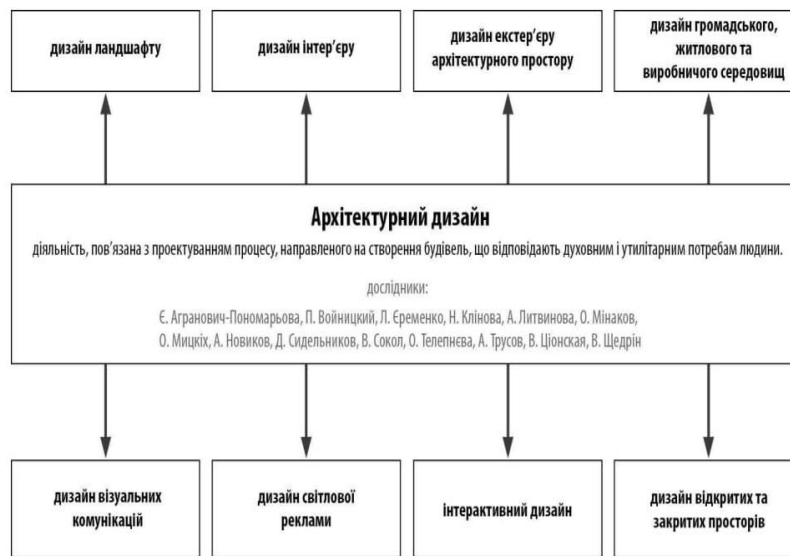

Рис. 1. Ландшафтний дизайн як підсистема архітектурного дизайну.

Ціннісне відношення в школярів до дизайну взагалі і ландшафтного дизайну зокрема доцільно формувати шляхом сприйняття задач, які вирішує дизайн. Т. Габрель акцентує увагу на трьох основних задачах дизайну, поставлених у дослідженнях Є. Орешкіної: просторових (архітектура, дизайн інтер'єру, міське планування, ландшафтний дизайн); емоційних (сфера послуг); комунікативних (засоби масової інформації, картографія, візуалізація даних, виставки та музеї тощо) (див. рис. 2) [2].

Рис. 2. Задачі, які вирішує дизайн за Є. Орешкіною.

В основі знань із ландшафтного дизайну лежить наука дендрологія. Об'єктом вивчення дендрології є декоративні і лісові рослини, а предметом

вивчення якісні ознаки рослин, декоративні властивості рослин, екологія рослин [4]. А. Одинец рекомендує характеризувати декоративні і лісові рослини за такими показниками: походження рослини та її родина; висота; характерні ознаки (форма і колір стовбура, крони, листя, квітів, плодів); довговічність; швидкість росту; умови місцезростання (відношення до ґрунту, вологи, світла, тепла); час цвітіння і плодоношення; основні декоративні властивості та їх використання в зеленому будівництві [4, с.3]. Декоративні властивості деревних порід визначаються формою і густиною крони, забарвленням листя в різну пору року, цвітінням, плодоношенням.

«Форма крони – основна ознака деревинних порід, що визначається системою розгалуження. Основні природні форми крон – розлога, пірамідальна, овальна, яйцевидна, зонтична, кулеподібна, в'юнка, кучерява, розстелена, пучкова, подушкова» [4, с.11] (див. рис. 3).

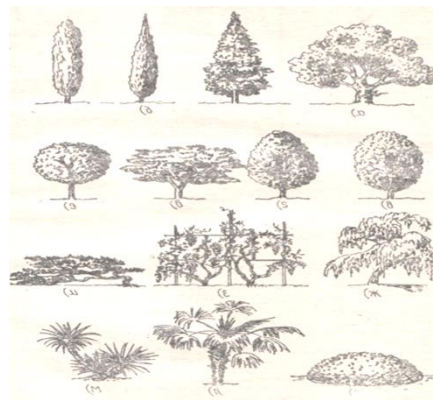

Рис.3. Форми крони дерев:

пірамідальна, розлога, кулеподібна, зонтична, яйцевидна, овальна, розстелена, кучерява, в'юнка, пучкова, подушкова.

А. Одинец наголошує, що листя коректує форму крони, а квіти і плоди її не змінюють, вносячи лише сезонні варіації у фактуру її поверхні та в колір. Властивості листя деревинних порід зумовлені різноманіттям його форм, наприклад, як у сукупності листя, наведеній на рис.4.

Рис. 4. Види форми листя дерев.

Форма крони дерева повинна гармонійно поєднуватися з ландшафтом. Якщо до земельної ділянки пасує те, чи інше дерево, то такий дизайнерський прийом називається солітер [1]. Солітер від фр. *solitaire* і від лат. *solitarius* – відділений від інших, тобто бачимо, що тут акцент на індивідуальних декоративних властивостях того, чи іншого дерева (див. рис. 5).

Рис. 5. Солітер з верби плакучої на березі водойми.

Декоративні властивості кущів можна змінити шляхом фігурної обрізки, наприклад, створивши образ корзини з лоха вузьколистого (див. рис.6).

Рис. 6. Зразок фігурної обрізки лоха вузьколистого.

Морфологію кущів, які в'ються використовують у дизайнерському прийомі вертикальне озеленення та для прикрашання альтанок, трельяжів, стін (див. рис.7).

Рис. 7. Вертикальне озеленення за допомогою гліцинії китайської.

Таким чином, короткий аналіз знань з дендрології дозволяє локалізувати ту її область, яка не вимагає від школярів знання закономірностей біології порід дерев, а оперує переважно образами їх крони і листя. Відповідно ми відносимо знання про декоративні властивості порід дерев до опорних знань з основ ландшафтного дизайну та розглянемо алгоритм їх вивчення школярами.

Породи дерев і кущів використовуються ландшафтним дизайнером для створення об'єктів ландшафтного дизайну таких як групи рослин, солітер, зелена загорожа, альпійська гірка тощо та їх органічної композиції з малими архітектурними формами, рельєфом та ін. Як і в будь-якому виді творчості тут широко використовується метод комбінування, тому навіть при механічному комбінуванні форм крони, наведених на рис.3, вийде $14 \times 14 = 196$ варіантів комбінацій деревних порід, а при комбінуванні форм листя, наведених на рис.4 – 64 варіанти. Звідси слідує, що школярі повинні також мати опорні знання про вибір найбільш гармонійних композицій для об'єктів ландшафтного дизайну. Отже, доцільний такий алгоритм формування опорних знань школярів для сприйняття ландшафтного дизайну: формування уявлень про

образи об'єктів ландшафтного дизайну; аналіз образів об'єктів ландшафтного дизайну; формування знань про природні форми крон порід дерев і кущів; формування знань про основні декоративні форми листя; формування умінь підбору порід дерев і кущів для об'єктів ландшафтного дизайну. Зразок фрагменту матриці контролю знань школярів із підбору порід дерев і кущів наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Фрагмент матриці контролю знань школярів із підбору порід дерев і кущів

Порода	Об'єкти ландшафтного дизайну					
	алея	альпійська гірка	бордюр	група рослин	зелена загорожа	солітер
Лох вузьколистий					+	
Магнолія великоквіткова	+			+		+

Висновки. Поняття про використання природного матеріалу для створення об'єктів ландшафтного дизайну формуються на основі науки дендрологія, яка розкриває морфологію та біологічні закономірності росту різних порід дерев і кущів. В основі уявлень школярів про ландшафтний дизайн лежить образне мислення, що дозволяє зосередитися на композиційних поняттях, пов'язаних з формою крони і листя рослин, а також на елементарних дизайнерських прийомах використання декоративних властивостей рослин для формування гармонійної предметно-просторової організації архітектурно-ландшафтного середовища (група рослин, солітер, зелена загорожа, вертикальне озеленення тощо). Доцільно розпочинати формувати опорні знання школярів сприйняття ландшафтного дизайну з уявлень про об'єкти ландшафтного дизайну, які актуалізують елементарні знання з дендрології з подальшим формуванням умінь комбінування порід дерев і кущів в об'єктах ландшафтного дизайну.

Список використаних джерел

1. Використання в ландшафтному дизайні солітерів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stroytechnology.net/dachna-dilankas/3973-vukorystana-v-landchaftnomy-dizayni-soliteriv.html>.
2. Габрель Т. М. Методи активізації творчості дизайнера засобами комп'ютерних технологій: дис. .... канд. мист. / Т. М. Габрель. – Львів, 2018. – 222 с.
3. Марущак О. В. Дизайн у системі професійної підготовки майбутніх учителів технологій / О.В. Марущак, І.В. Савчук, Н.С. Казьмірчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. пр – Вип.50. – Київ – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2018. – С. 322 – 326.
4. Одынец А. П. Дендрология для садовника: учебное пособие / А.П. Одынец. – М.: Высшая школа, 1982. – 159 с.